

Våtmarkskurs

Jordbruksverket
Skövde 2018

Ingrid Johansson, tekniskt råd,
Mark- och miljödomstolen

NACKA TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

Tillståndshandläggning och juridik kring våtmarker

Disposition

- Kort introduktion till mark- och miljödomstolens verksamhet
- Juridik vattenverksamhet, tillstånd, anmälan, omprövning av mf, kostnader
- Anmälan eller tillstånd
- Tillämpat exempel, inkl omgivningspåverkan på allmänna och enskilda intressen, underhåll, hantering av rensmassor
- Strandskydd
- Biotopskydd

Mark- och miljödomstolar

Bildas den 2 maj 2011.

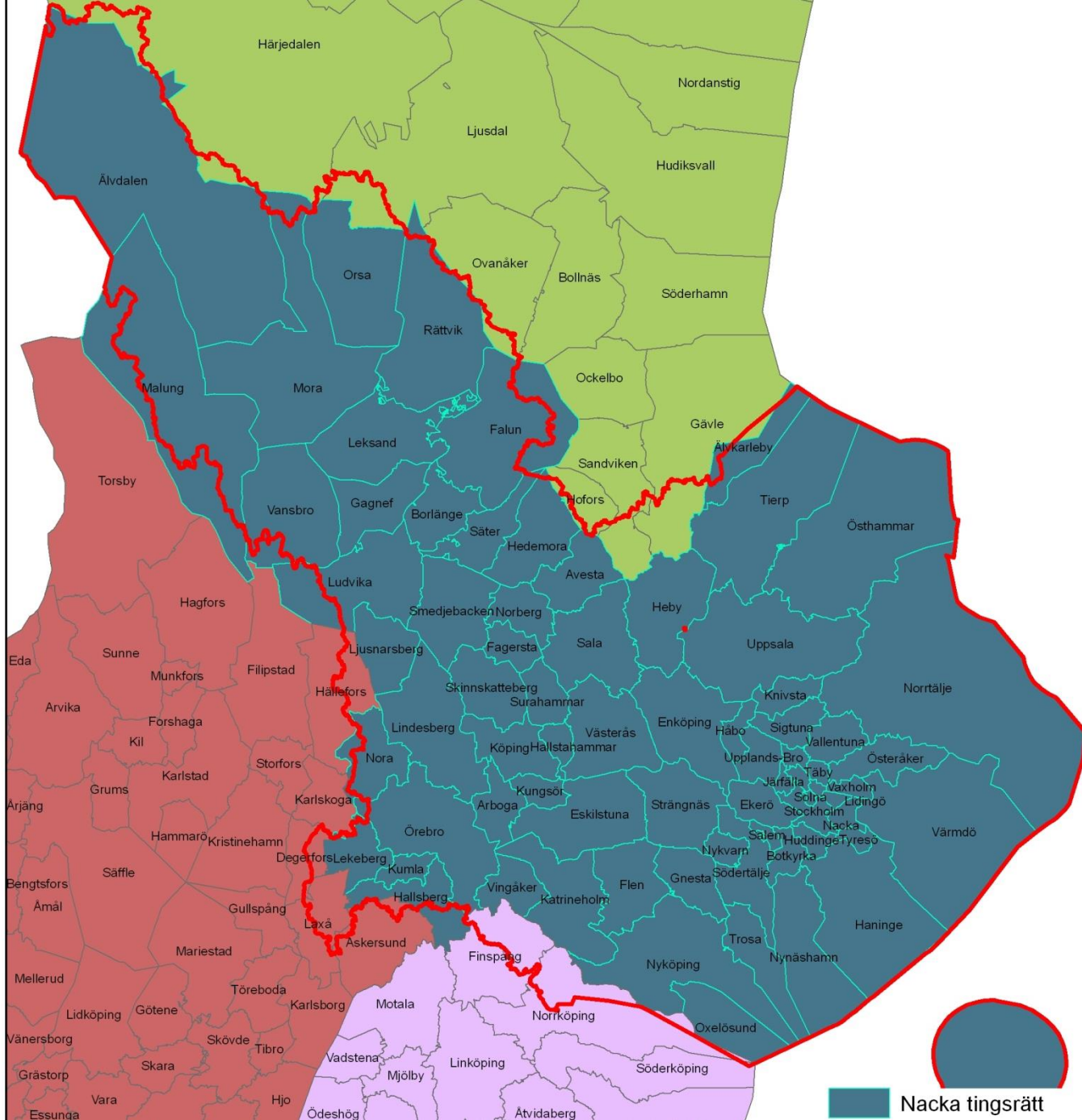
Kartan visar placeringsorter och domkretsar.

Domsaga följer i princip
avrinningsområden

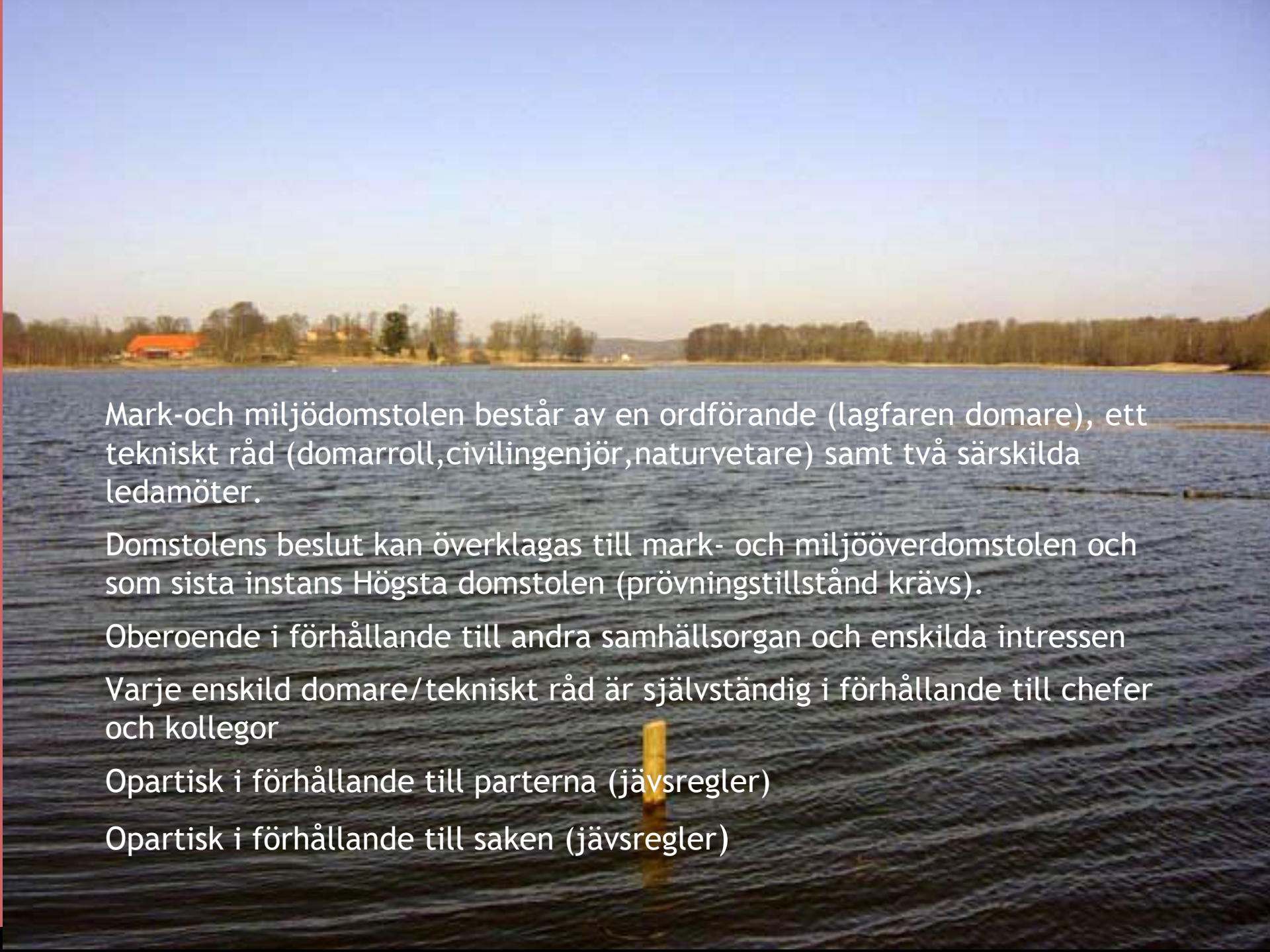

SVERIGES DOMSTOLAR

Vattenverksamhet	Miljöfarlig verksamhet	Fastighetsmål	PBL
1918 års vattenlag Införs 5 <i>vattendomstolar</i> Norrbygdens (Umeå), Mellanbygdens (Sundsvall), Österbygdens (Hedemora) , Söderbygdens (Stockholm) och Västerbygdens (Vänersborg)	Miljöskyddslagen (1969) <i>Koncessionsnämnden</i> för miljöskydd	<i>Fastighetsdomstol</i> tillkom 1969 Ersatte tidigare ägodelningsrätter En i varje län. Fanns några extra exempelvis Eskilstuna	<i>Länsrätt och regeringen</i> Plan- och bygglagen (1987:10) PBL, trädde i kraft den 1 juli 1987. Den ersatte byggnadslagen och byggnadsstadgan. Samtidigt trädde plan- och byggförfordningen (1987:383) PBF, i kraft.
Miljöbalken 1999 <i>Miljödömsstolen</i> Växjö tingsrätt Stockholms tingsrätt Vänersborgs tingsrätt Umeå tingsrätt Östersunds tingsrätt			
Nacka tingsrätt, miljödömsstolen och fastighetsdomstolen den 1 april 2007			<i>Förvaltningsrätterna</i> 2010
<i>Nacka tingsrätt, mark och miljödömsstolen</i> Den 2 maj 2011 trädde en ny plan- och bygglag (2010:900) och en ny plan- och byggförfordning (2011:338) i kraft, lag (2010:921) om mark- och miljödömsstolar samt ett antal andra ändringar			

Mark-och miljödomstolen består av en ordförande (lagfaren domare), ett tekniskt råd (domarroll, civilingenjör, naturvetare) samt två särskilda ledamöter.

Domstolens beslut kan överklagas till mark- och miljööverdomstolen och som sista instans Högsta domstolen (prövningstillstånd krävs).

Oberoende i förhållande till andra samhällsorgan och enskilda intressen

Varje enskild domare/tekniskt råd är självständig i förhållande till chefer och kollegor

Opartisk i förhållande till parterna (jävsregler)

Opartisk i förhållande till saken (jävsregler)

Domstolens uppgift i en tillståndsansökan

Väga aktuell verksamhet mot SAMTLIGA berörda intressen och avgöra om en verksamhet kan vara tillåtlig (ev i kombination med skyddsvillkor)

Inget drivande ansvar- prövar bara det som yrkandena omfattar

Utredande ansvar (främst genom förelägganden om kompletteringar och i vissa fall särskilda förordnanden av sakkunniga). Ansvar att se till att samtliga intressen får möjlighet att komma till "tals".

Särskilt bevaka allmänna intresset och svaga enskilda intressen

Lagstiftning vattenverksamhet

Vattenlagstiftningen är en gammal lagstiftning - rådighetsbegreppet haft en central roll

Landskapslagar

Dikningslag 1879, 1880-års vattenrättsförordning

Äldre vattenlagen 1918

Vattenlagen 1983

Miljöbalken 1999, FO om vattenverksamhet, lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Praxis

Tillåtlighet

Miljöbalkens portalparagraf

Hänsynsregler

Miljökvalitetsnormer

Natura 2000, Art- och habitat direktiv m fl EU-direktiv

Strandskydd

Nationella miljömål

Verksamhetsrelaterade regler (11 kap)

Särskilda förutsättningar (utöver hänsynsregler)

6§ Ska vara samhällsekonomiskt motiverad

7§ Får inte försvåra annan verksamhet

8§ Fisket kompenseras

Om rättskraft

5 § i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Tillstånd, godkännanden, lagligförklaringar.....som avser verksamheter skall fortsätta att gälla om de har meddelats genom beslut enligt bestämmelserna i en lag som anges i 2 § eller motsvarande bestämmelse i äldre lag.

Tillstånd enligt ÄVL och VL gäller i princip för all framtid. Tillstånd enligt MB kan i vissa fall tidsbegränsas (ovanligt).

Kan omprövas, kan anses förverkat och återkallas efter prövning, anses förfallet

Mål med mer eller mindre anknytning till dagens tema

Ansökningsmål

Tillstånd till vattenverksamhet - muddring, grundvattensänkningar, hamnar, vattenkraft, markavvattning, bevattning, våtmarker, fisktrappor, omlöp, **omprövningar** av vattendomar

Tillstånd för miljöfarlig verksamhet (A-verksamhet)

Överklagade mål

Tillstånd från länsstyrelsen och MPD

Anmälningssärenden Lst vattenverksamhet

Tillsynsärenden

Frågor om strandskydd, biotopskydd, naturvård, hälsoskydd, renhållning, farligt avfall

Miljöskademål

Skadestånds- och ersättningsfrågor med miljöanknytning

ex. ersättning för översvämningsskador, ersättning för sprängskador, ersättning vid inrättande naturreservat, sättningar i hus, byggdamm och buller i affärslokal m.m.

Vitesmål

Ansökningar bygdemedel

Anmälan eller ansökan vid ny vattenverksamhet

Tillståndsplikt för vattenverksamhet, 11 kap miljöbalken

9 § För vattenverksamhet krävs det tillstånd enligt denna balk, om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel. Den som vill bedriva vattenverksamhet får ansöka om tillstånd även om det inte krävs tillstånd för verksamheten.

9a § Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd skall krävas att verksamheterna har anmälts innan de påbörjas.

Även om anmälningsplikt har föreskrivits får tillsynsmyndigheten, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd. Lag (2005:571).

12 § Tillstånd enligt denna balk eller anmälan enligt 9 a § behövs inte, om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Anmälningsplikt

Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m

19 § I stället för tillståndsplikt enligt 11 kap. 9 § miljöbalken gäller att en vattenverksamhet inte får påbörjas innan den har anmälts hos tillsynsmyndigheten, om verksamheten innebär

1. **anläggande av våtmark där vattenområdet har en yta som inte överstiger 5 hektar,**
2. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,
3. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,
4. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,
5. **grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,**
6. byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenförlösning som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund,
7. omgrävning av ett vattendrag med en medelvattenförlösning som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning,
- ....
12. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1-10, eller
13. ändring av en tillståndsprövad vattenverksamhet, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1-10.

Diskussion om anmälan

Oftast snabbare, kanske billigare, ngt lägre krav på utredning

Anmälan ger ingen rättskraft

Tidningsartikel utdelad

Ex upphävande av anmälan Nacka tingsrätt M5328-16 utdelad

Överklagade tillsynsmål

Tillsyn ej tillståndsprövad/anmäld mindre våtmark

Mindre våtmark anlagd. Granne klagar och hävdar att vattenskada i källare har samband med våtmarken.

Lst delar bedömning och förelägger om att sänka utloppsnivån till ursprunglig nivå.

MD konstaterar att tillståndsplikt föreligger om det inte är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen berörs. Lst föreläggande i rimlig proportion till vad som är behövt.

M 3300-08 Nacka

Ansökningsmål

Ny vattenverksamhet

Ansökan med grund för rådighet och yrkanden

Att dämma

Att anlägga vallar, munk,
omlöp,öar

Att schakta

Teknisk beskrivning

MKB/Specifik miljöbedömning

Lokalisering

Grumling m.m.

Förslag till villkor - **underhåll**

PM omfattning ansökan

<http://www.nackatingsratt.domstol.se/>

Om-tingsratten/Mark--och-miljodomstolen/

Miljomal/

Kostnader ansökningsmål

Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

4 § Grundavgift enligt 3 § skall motsvara kostnaderna för utförandet av de delar av det ansökta företaget som avser vattenverksamhet och betalas enligt nedanstående tabell:

Kostnad i kronor	Avgiftens storlek i kronor
mindre än 100 000	1 500
100 000-500 000	5 000
500 000-1 000 000	10 000
1 000 000-5 000 000	15 000
5 000 000-10 000 000	30 000
10 000 000-50 000 000	70 000
50 000 000-75 000 000	140 000
75 000 000-100 000 000	240 000
100 000 000 eller högre	400 000

Grundavgiften är alltid lägst 1 500 kronor. I grundavgiften skall inte ingå mervärdesskatt. Förordning (1998:1363).

Ett antal vattenmål, tex omprövningar omfattas inte av reglerna i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Ansökningsavgift ska utgå enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Avgiften enligt den sist nämnda förordningen är 2 800 kr.

Utredningskostnader
Kungörelse
Aktförvarare
Ev sakkunniga
Lokaler

Omprövning

Alla vattenrättsliga tillstånd kan omprövas oavsett vilken lagstiftning de grundas på. Lite olika tidsfrister

Omprövning är ansökningsmål vid miljödomstolen

Omprövningen kan inte omfatta åtgärder som strider mot syftet med den ursprungliga verksamheten

Ny vattenverksamhet som i sig innefattar större eller mindre delar av ett befintligt företag. Omprövning ingår som en integrerad del av ansökningsmålet.

Befintliga markavvattningsföretag där ändrade förhållanden innebär att kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningslängden bör ändras.

Befintliga företag som omprövas för att tillgodose allmänna intressen.

Efter ansökan av Naturvårdsverket, Kammarkollegiet och länsstyrelsen (kommunen) kan miljödomstolen ompröva tillstånd. Omprövningen får inte gå så långt att verksamheten inte längre kan bedrivas eller avsevärt försvåras, 24 kap 5 § MB

Befintliga företag där någon vill ansluta sig som deltagare

Befintliga företag där ändrade förhållanden innebär att man vill avveckla företaget.

Ansökningsmål

Kostnader vid omprövning

Varje part svarar för sina kostnader

Gäller även om det är det allmänna som initierar omprövningen

- Ansökningsavgift
- Utredningskostnader
- Kungörelse
- Aktförvarare
- Sakkunniga
- Lokaler

Ansökningsmål

Omprövning ex utdelad dom M3710-16, Nacka tingsrätt

Vattenverksamhet-yrkanden
Anläggande av våtmark
Att avveckla
markavvattningsföretag
Att ompröva
markavvattningsföretag

Teknisk beskrivning

MKB

Överenskommelse

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Skala 1:14768

Projektering: Ytmark Tomtsäter

Sören Johansson
HS Konsult AB
Box 412
751 06 Uppsala

Avvägning 20160203
Koordinatsystem
RH 2000
Sweref99 1800

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4
MÅLNR: N-170-16
ARTID: 27-24
Ink 2016-12-20
Akt F3110-16
Aktbil.

Båtnads-
område

Dike

D.b. +24,0

Fällshäcke D.b. +23,5

Karta över
båtnadsområde
Örsbyga-Härista

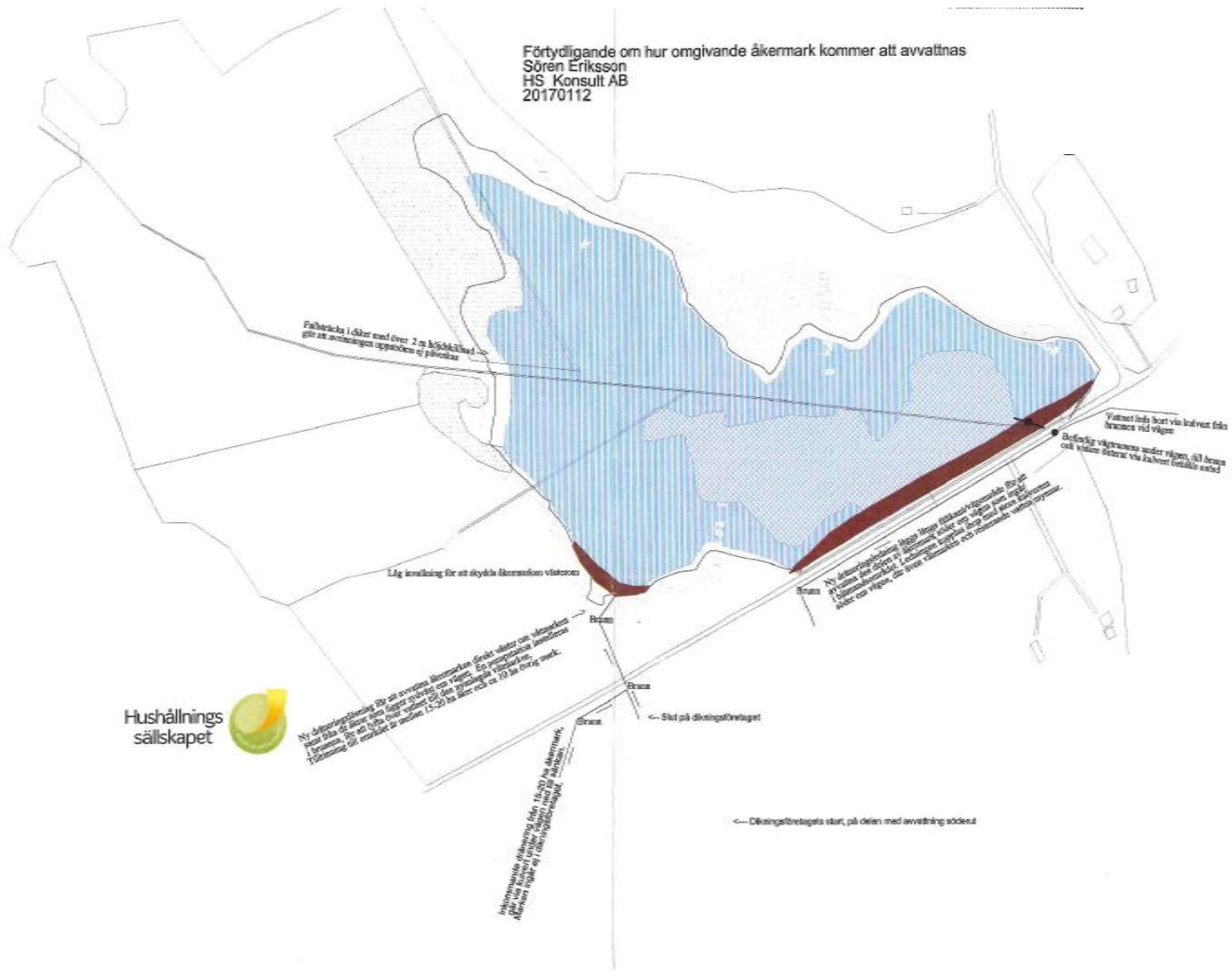
Hushållnings-
sällskapet

Ytmark Tomtsäter
Sören Johansson
HS Konsult AB
Box 412
751 06 Uppsala
Avvägning 20160203
Koordinatsystem
RH 2000
Sweref99 1800
NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4
MÅLNR: N-170-16
ARTID: 27-24
Ink 2016-12-20
Akt F3110-16
Aktbil.

Tvåmålning
H. 10
H. 11
H. 12
H. 13
H. 14
H. 15
H. 16
H. 17
H. 18
H. 19
H. 20
H. 21
H. 22
H. 23
H. 24
H. 25
H. 26
H. 27
H. 28
H. 29
H. 30
H. 31
H. 32
H. 33
H. 34
H. 35
H. 36
H. 37
H. 38
H. 39
H. 40
H. 41
H. 42
H. 43
H. 44
H. 45
H. 46
H. 47
H. 48
H. 49
H. 50
H. 51
H. 52
H. 53
H. 54
H. 55
H. 56
H. 57
H. 58
H. 59
H. 60
H. 61
H. 62
H. 63
H. 64
H. 65
H. 66
H. 67
H. 68
H. 69
H. 70
H. 71
H. 72
H. 73
H. 74
H. 75
H. 76
H. 77
H. 78
H. 79
H. 80
H. 81
H. 82
H. 83
H. 84
H. 85
H. 86
H. 87
H. 88
H. 89
H. 90
H. 91
H. 92
H. 93
H. 94
H. 95
H. 96
H. 97
H. 98
H. 99
H. 100

Förtydligande om hur omgivande åkermark kommer att avvattnas
Sören Eriksson
HS Konsult AB
20170112

Att tänka på

Anläggning

Anpassning till omgivande diken mm, följ fast botten för att minimera problem vid underhåll av i kringliggande diken.

Schaktmassor

Underhållsansvar gäller såväl prövade som icke prövade anläggningar

11 kap miljöbalken

17 § Den som äger en vattenanläggning är skyldig att underhålla den så att det inte uppkommer skada för allmänna eller enskilda intressen genom ändringar i vattenförhållandena

Skötselplan

Hantering rensmassor

Strandskydd

13 § Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag.

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Lag (2009:532).

14 § Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

- Restriktioner för bebyggelse mm
- Hänvisning till F5418-13 mark- och miljööverdomstolen, 2013-10-14, resonemang framförallt runt begreppet insjö

18 § Länsstyrelsen får i det **enskilda fallet** besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,
2. strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten, eller

Biotopskydd, miljöbalken 7 kap

11 § Regeringen får i fråga om små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda meddela föreskrifter om

1. att samtliga lätt igenkännbara områden av ett visst slag i landet eller i en del av landet ska utgöra biotopskyddsområden, och
2. att en myndighet eller kommun i det enskilda fallet får besluta att ett område ska utgöra ett biotopskyddsområde.

Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller **vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön**. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet....

11 b § När en fråga om dispens enligt 11 § andra stycket avser att inom ett biotopskyddsområde enligt 11 § första stycket 1 vidta en åtgärd som underlättar för jordbruket, ska det anses finnas särskilda skäl för dispens om

1. åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark, och
  2. biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområde eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet.
- Lag (2014:889).

Biotopskydd

Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Bilaga 1

Biotopskyddsområden som avses i [5 §](#) Småvatten och våtmark i jordbruksmark

Ett småvatten eller en våtmark med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom kärr, gölar, vätar, översilningsmarker, kallkällor, mangelgravar, öppna diken, dammar och högst två meter breda naturliga bäckfåror.

Arealbegränsningen avser inte linjära element som öppna diken eller högst två meter breda naturliga bäckfåror. Dammar anlagda för bevattningsändamål innefattas inte i denna biotop.

Tack !

